

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТТЯ КОНТРОЛЮ, ЯК СПОСОБУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ І ДИСЦИПЛІНИ В СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ, З СУМІЖНИМИ ПОНЯТТЯМИ

В науковій юридичній літературі виділяють суміжні категорії в системі публічного управління, більш-менш рівнозначні поняттю контролю, які впливають на забезпечення законності й дисципліни, – це нагляд, моніторинг, контролінг, аудит, ревізія, перевірки, інвентаризація, інспектування тощо. Перш за все, слід визначитися із їх поняттями. Контроль – діяльність забезпечує систематичну перевірку виконання законів, інших нормативних актів, дотримання державної дисципліни і правопорядку. Контроль є складовою частиною управління, засобом виконання її завдань, функцією управління, тому особливість контролю полягає у втручанні контролюючих органів в оперативну діяльність підконтрольних, в наданні їм обов'язкових вказівок, припинення, зміну або скасування актів управління, прийнятті примусових заходів щодо підконтрольних посадових осіб.

Перевірка виконання, як складова частина контрольної діяльності, носить тематичний характер і полягає у перевірці виконання певних законів і нормативних актів підлеглим апаратом. Нагляд має на меті виявлення, попередження правопорушень, усунення їх наслідків і залучення винних до відповідальності. Існує два види нагляду: а) нагляд, що здійснюється органами прокуратури, – загальний нагляд; б) нагляд з боку різних державних інспекцій і служб – адміністративний нагляд. Адміністративний нагляд, як спосіб забезпечення законності і дисципліни в публічному управлінні, має за мету попередження, виявлення та припинення протиправних дій, усунення причин і умов правопорушень, але при здійсненні цього виду нагляду державні інспекції та служби можуть застосовувати заходи адміністративного примусу в разі виявлення порушення відповідних приписів у сфері діяльності, підвідомчій тієї чи іншої інспекції або службі.

Адміністративний контролінг – поняття відносно нове. Ю. Чаплигіна стверджує, що контролінг є важливим засобом ефективності підприємства, тому що вчасно забезпечує точною інформацією, необхідною для

прийняття управлінських рішень, шляхом інтеграції процесів менеджменту; аналізує ступінь досягнення цілей та при необхідності дозволяє вчасно провести коригуючі дії [1, с. 175]. Аудит – це перевірка фінансово-господарської діяльності підприємств, установ, організацій. С. Кирій під аудитом адміністративної діяльності розуміє специфічне дослідження з метою аналізу, оцінки та надання рекомендацій щодо економічності, ефективності та результативності використання публічних ресурсів [2, с. 85-95].

Моніторинг – цілісний управлінський інструмент, до складу якого входять діагностика, дослідження, оцінювання і контроль, які в свою чергу знаходяться у постійному взаємозв'язку і проявляються залежно від завдань моніторингу. Моніторинг є різновидом контролю, певною його формою, яку можна порівняти із наглядом (за наслідками впливу). Моніторинг – це відстеження ситуації чи процесу у сфері управлінської діяльності, "безконтактні" способи перевірок, як спостереження та аналіз, за допомоги яких робиться висновок, оцінка і прогноз стану чи динаміки розвитку. І. Стеців вважає моніторинг прийомом методу контролю, ідентичний спостереженню і одночасно формою контролю, оскільки при його здійсненні застосовують декілька прийомів (порівняння, аналіз) та погоджується із думкою вчених Є. Калюги, М. Білухи та Т. Микитенко щодо визначення поняття інвентаризація, яку також вважає прийомом методу контролю і одночасно виступає у ланці внутрішньогосподарського контролю формою адміністративного контролю. У правовому полі України поряд з терміном "перевірка" часто зустрічаємо термін "ревізія". Перевірка – це обстеження і вивчення окремих ділянок фінансово – господарської діяльності підприємства, установи, організації або їх підрозділів. Ревізія – метод документального контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємства, установи, організації, дотриманням законодавства з фінансових питань, достовірністю обліку і звітності, спосіб документального викриття недостач, розтрат, привласнень та крадіжок коштів і, матеріальних цінностей, попередження фінансових зловживань [3].

Контроль розглядається і як загальна функція системи перевірки виконавчої дисципліни при реалізації усіх раніше згаданих функцій, і як спеціальна функція органів державного нагляду, спеціальних служб та уповноважених на те представників громадськості. Спеціальний контроль передбачає інспектування. Процедура проведення інспектування визначена Порядком проведення інспектування Державною фінансовою інспекцією, її територіальними органами, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2006 року № 550 [4]. Слід

підкреслити, що інспектування є функцією, яка притаманна виключно органам виконавчої влади – воно являє собою функцією державного управління, яка у поєднанні із іншими функціями утворюють функціональне призначення того чи іншого представника виконавчої гілки влади. Контроль не слід ототожнювати з іншими, хоча й суміжними, правовими поняттями – наглядом, моніторингом, аудитом, обліком тощо. Вищевикладене визначає певний взаємозв'язок контролю із наглядом, контролінгом, перевіркою, аудитом, ревізією, інспектуванням, моніторингом, спостереженням. Підтримка режиму законності здійснюється за допомогою усіх цих правових інститутів, однак різною є їх роль і значення.

Література

1. Чаплигіна Ю. С. Місце контролінгу в управлінні підприємством / Ю. С. Чаплигіна // Управління розвитком. – 2010. – № 7(83). – С. 174–175.
2. Кирій С. Л. Аудит адміністративної діяльності – синтез державного управління та фінансового аудиту / С. Л. Кирій // Державне будівництво [електронне наукове фахове видання Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України]. – 2007. – № 1. – С. 85-95.
3. Про розгляд Інструкції про порядок проведення перевірок, ревізій Рахунковою палатою: Постанова Рахункової палати від 03 грудня 1999 року № 25–1 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 51. – Ст. 347.
4. Про затвердження Порядку проведення інспектування Державною фінансовою інспекцією, її територіальними органами: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2006 року № 550 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 16. – Ст. 215.

УДК 34.342.518:341(043.2)

Козачок І.Я.,
аспірантка,

Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ДЕЯКІ АСПЕКТИ АДАПТАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ПОВІТРЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО

За своїм географічним розташуванням Україна є частиною Європи, а після розширення Європейського Союзу (ЄС) у 2008 році – стала безпосереднім його сусідом. У березні 2003 року комісією ЄС було підготовлено та прийнято державами – учасниками ЄС план "Європейської політики сусідства", метою якого є посилене співробітництво з державами – сусідами ЄС та який конкретизується так званими "планами дій" [4,57]. У

галузі економічного співробітництва сусіднім та деяким третім державам на тривалий термін повинна бути відкрита довгострокова присутність на внутрішньому ринку ЄС, а також участь у деяких загальних програмах.

Одним із головних моментів Європейського "плану дій" щодо України є те, що він веде до поступової адаптації українських законів, норм та стандартів до права ЄС. Враховуючи те, що Європейська програма правотворчості охоплює майже всі галузі життя, питання юридичної адаптації є дуже важливим. Метою цієї програми є створення рівних соціальних та екологічно оптимальних економічних умов на європейському "внутрішньому ринку". Передумовою для створення та розвитку внутрішнього ринку є здійснення ЄС встановлених договорами так званих "основних свобод", тобто вільного переміщення через кордони пасажирів, товарів, послуг та капіталу. При цьому також задіяне багато питань та їх розв'язання з інформаційного права та інформаційної безпеки нашої держави.

Авіація як один з основних видів сучасного транспорту відіграє важливу роль у розвитку та укріпленні як економічних, політичних, так і інших міждержавних зв'язків. Функціонуюче транспортне господарство є основою транскордонної економіки в силу того, що обмеження транскордонного сполучення є порушенням договору ЄС, оскільки транспорт та перевезення мають безпосереднє відношення до руху осіб, товарів та послуг. Виходячи саме з цього, ЄС виводить компетенцію договору щодо введення правових норм для транспортного права взагалі та повітряного зокрема [4,99]. У преамбулі Чиказької конвенції 1944 року про міжнародну цивільну авіацію особливо наголошується, що її розвиток "у значній мірі може сприяти встановленню та підтримці дружби та взаєморозуміння між націями та народами".

Дослідженнями шляхів удосконалення діяльності в повітряному просторі займалось чимало фахівців, але більшість робіт присвячено дослідженню загальнотеоретичних та методологічних засад імплементації норм міжнародного повітряного права у внутрішнє законодавство держав або спрямовано на економічний та інформаційний сторони діяльності у повітряному просторі [3,26].

Провідну роль щодо узгодження правових норм України згідно права Європейського Союзу належать органам державної влади, а саме Державній авіаційній адміністрації. За часи свого існування цей орган виконавчої влади здійснив чимало дій з приводу імплементації європейських норм в українське законодавство, прийняло ряд підзаконних нормативно-правових актів, а також провідними експертами було розроблено ряд стратегічних документів щодо приведення національної системи до європейських стандартів.